

čimale riječima: U ime presvetoga Trojstva. Mir imade i tu etičku dobru stranu, što sadržaje, kako je spomenuto, oproštenje od nepravde. odreku od naknade za štete i sveg zla, što ga nanio rat. Takovo oproštenje zove se grčkim imenom amnestija t. j. zaborav, nesjećanje. A dodaje li se izriekom u mirovni ugovor, zove se taj dodatak *clausula oblivionis*. Jedinu nesavršenost imade ljudski mir, što je kratkotrajan i što iza mira opet slijedi rat. Samo u nebu je mir vječan.

Recenzije.

Mihajlo Lanović dr.: Lukno u Hrvatskoj. Zagreb 1914. Tiskom i nakladom kr. hrv. slav. dalm. zem. vlade VII. + 227.

U uvodu (str. 1—26.) raspravlja cl. pisac o pojmu, pravnoj naravi i vrstama lukna, o materijalnim i formalnim njegovim vrstama, te o literaturi lukna. Slijedi dio I. „Materijalno pravo“ (str. 27—146), koji se raspada u dva poddjela „O luknu uopće“ (Glava I. str. 27—103) i „O nekim vrstama luknarskih podavanja i o štolariji napose“. (Glava II. str. 103—146). Dio II. sadrži „Formalno pravo“ (str. 147—218), a raspada se također u dva dododjela „Likvidacioni postupak“ (Glava III. str. 147—190) i „Postupak kod konverzije luknarskih podavanja“ (Glava IV. str. 191—218). Na koncu (str. 219—227) sastavljeno je abecedno stvarno kazalo.

Sami naslovi paragrafa odaju obilje gradiva koji u pogledu materijalnog prava (§ 1. Javnopravna narav lukna, § 2. Lukno kao osobni i kao stvarni teret, § 3. A. Slavonsko lukno od bračnih parova, § 3. B. Lukno od kuće, § 3. C. Konsekvencije osobne naravi luknarskih podavanja, § 3. D. Privilegovane klase luknarskih obvezanika, § 4. Napose o stvarnom luknu, § 5. Djeljivost lukna, § 6. Pobiranje lukna, § 7. Luknarske mjere, § 8. Relutum, § 9. Dospjelost i utuživost luknarskih

tražbina, § 10. Zastara lukna, § 11. Opće regulacije luknarskih podavanja, § 12. Župni težaci, § 13. Ogrjevna drvarija, § 14. Orguljaško i zvonarsko lukno, § 15. Štolarina, toli u pogledu formalnog prava (Likvidacioni postupak, § 16. Nadležnost oblasti, § 17. Načela postupka, § 18. Stranke i njihovi zastupnici, § 19. Likvidaciona molba, § 20. Likvidaciona rasprava, § 21. Dokaz, § 22. Odluka, § 23. Troškovi postupka, § 24. Pravni lijekovi, § 25. Ovrha; Postupak kod konverzije luknarskih podavanja, § 26. Potreba i način opće reforme lukna, § 27. Konverzija lukna u pojedinim župama, § 28. Pripravni stadij postupka o konverziji lukna, § 29. Rasprava o konverziji lukna, § 30. Odobrenje i provedba konverzije). Cl. pisac nastojao, da ne bude ni preopširan ni prekratak, a da ipak bitno i potrebno navede, i to mu je po našem sudu u najboljoj mjeri uspjelo, pak će zato njegovo djelo, kao jedina monografija o luknu, u velike poslužiti kako upravnici tako našim nadarbenicima (župnicima) Cl. pisca ide tim veća hvala, što se je na taj posao gotovo bez ikakve literature dati morao. Osobito dobrim držimo, što je uvijek nastojao, da pojmove jasno i precizno odredi i mnijenje svoje razlozima potkrijepi.

Neke primjedbe načelne naravi moramo iznijeti: Na str. 7. veli cl. pisac: „O tom danas kod nas već niko ne

sumnja, da materijalnim vrelima našeg luknarskog prava mogu biti samo svjetovni i pravotvorni organi: državno zakonodavstvo (legislativa) i uprava (executiva), i narod sam". Ovakovo shvaćanje ne odgovara ni ustanovama kanonskog prava ni pozitivnim državnim našim zakonima, napose ne čl. XXXIV. konkordata kao ni čl. IV. konkordata, koji auctor tamo citira: „Collatis cum Caesarea Majestate consiliis praesertim pro convenienti reddituum assignatione“. — Na str. 27. veli cl. pisac, „da se osnova konverzije pripoćuje i nadležnom ordinarijatu, da se i on o njoj izjavi, jer je posve prirodno, da se važna ovakova crkveno-politička pitanja ne rješavaju bez saslušanja duhovnih obasti.“ Posve je prirodno, odvrćamo, da se takova pitanja ne rješavaju bez spora a u ma sa duhovnim oblastima. To iziskuje i narav stvari i uzakonjeno u nas stanje (čl. IV. XXXIV. konkordata). — Na str. 3. i 211. veli cl. pisac, da je u načelu luknu samo ondje mjesta, gdje je ono prijeko potrebno za primjereno uzdržavanje katoličkog dušobrižnika, pa da prema tomu lukno ima supsidijarnu narav. Iz toga izvodi, da prigodom konverzije lukna treba nastojati, da se luknarska otkupna svota ustanovi i obzirom na potrebu župne nadarbine, daklem da se eventualno i snizi. Naprotiv tomu isti: mo, da je lukno sastavni dio nadarbinskih dohodaka, pak da mu je narav jednaka ostalim nadarbinskim dohocima i da stoga o eventualnom sniženju luknarskih podavanja odnosno ekvivalente u novcu govora biti može opravdano samo onda, ako postojeća podavanja župljane prekomjerno terete.

Dr. I. Angelo Ruspini.

Dr. Fran Ćubanović: Prirodne nauke i filozofija. Zagreb, Tisak kr. zem. tiskare, 1914. str. 16.

Pisac u svom djelcu, koje je preštampano iz „Prirode“ (god. 1914.) hoće „pokazati odnošaj, što postoji u jednu ruku izmeĝu eksperimentalnog i teoretičkog dijela prirodnih nauka, a u drugu, izmeĝu prirodnih nauka i t. zv. prirodoslovne filozofije.“ (str. 3.)

„Prava prirodoslovna teorija mora ići rukom o ruku s eksperimentom, ona se mora dati na najrazličitije načine eksperimentalno kontrolirati i ispitivati“. . . . „Ali ne samo, da su prirodne teorije nikle iz prakse, nego su one u prvom redu za praksu t. j. njihovo je ponajveće znamenovanje za poticaj na dalji eksperimentalni rad, na dalje otkrivanje i sabiranje novih činjenica.“ (str. 5-6).

Odnosaj imeĝu prirodnih nauka i filozofije objašnjava autor tako, da „u kratkim potezima prikazuje one filozofske struje, koje su nastale pod utjecajem prirodnih nauka“. „One su mjerilo filozofskog nastojanja sa strane prirodnih nauka“ (str. 8). Sada govori dr. Ćubanović o prirodoslovnom (grćkom i modernom) materijalizmu, zatim prelazi na Herberta Spencera, koji zauzimlje posebno mjesto u razvoju prirodoslovnog nazora o svijetu (agnosticizam). Od tog stanovišta bio je samo jedan korak do misli o granicama naše spoznaje, što ih je razvio Du Bois-Reymond u svom govoru „Ueber die Grenzen der Naturerkenntnis“. Prirodoslovci nisu na području filozofije ostali kod granica, što ih je postavio Du Bois-Reymond, nego su nastojali da premoste jaz materije i psihe kao n. pr. Haeckel, Ostwald, Mach, Verworn — a to je prirodoslovni filozofski idejalizam (str. 9-15).

Tim su pokušajima na području filozofije prigovorili ne samo filozofski stručnjaci, nego ih omalovaĝuju i mnogi prirodoslovci, jer su to spekulacije, kojima manjka prirodoslovna eksaktnost. (str. 15.)

Kako iz cijele brošure proizlazi, to i sam pisac pristaje uz mnijenje, da dualizam tijela i duše ne postoji. Ali meni je nerazumljivo, kako to, da su upravo najveći prirodoslovci bili zauzeti za dualizam. Da samo spomenem Juliusa Roberta Mayera, koji je otkrio zakon o neuništivosti energije i kojega dr. Ćubanović češće u svojoj brošuri s udivljenjem spominje. I. R. Mayer u jednom predavanju, što ga je držao na skupštini prirodoslovaca u Innsbrucku god. 1869. kaže: to stoji „dass im lebenden Gehirn fortlaufend materielle Veränderungen, die man mit dem Namen der molekularen Tätigkeit bezeichnet, vor sich gehen,